

การวัดมูลค่า และการกำหนดราคาโอนสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

MEASURING AND DETERMINING TRANSFER PRICING ON INTANGIBLE ASSETS IN THE DIGITAL ECONOMY

Received: November 23, 2018

Revised: May 28, 2019

Accepted: May 30, 2019

สุฎีกา รักษ์ประสูติ*

Sutika Rukprasoot*

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Assistant Professor, College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University

* Email: sutika.ruk@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียภาษีในประเทศไทยตระหนักถึงการรับรู้รายการและการวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยเฉพาะหลังจากประเทศไทยได้เข้าร่วมโครงการป้องกันการถูกกัดกร่อนฐานภาษีและการโอนกำไรไปต่างประเทศ ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ส่งผลให้มีแนวทางการรับรู้รายการและการวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น และช่วยลดความเสียหายที่เกิดจากการหลีกเลี่ยงภาษีขององค์กรข้ามชาติผ่านสินทรัพย์ไม่มีตัวตน และการปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวช่วยให้หน่วยงานจัดเก็บภาษีภาครัฐของแต่ละประเทศใช้แนวทางเดียวกัน ช่วยลดข้อพิพาทกับหน่วยงานจัดเก็บภาษีของภาครัฐ ตลอดจนช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักลงทุน

นอกจากนี้ บทความนี้เสนอแนวทางสำหรับงานวิจัยในอนาคต เช่น ผลกระทบในประเทศไทยหลังจากเข้าร่วมโครงการป้องกันการถูกกัดกร่อนฐานภาษีและการโอนกำไรไปต่างประเทศดังกล่าว หรือศึกษาแนวทางการวัดมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนในโลกยุคดิจิทัล ตลอดจนศึกษาปัญหา หรือผลกระทบที่เกิดจากการประยุกต์ใช้การรับรู้รายการและการวัดมูลค่าตามแนวปฏิบัติของโครงการดังกล่าว

คำสำคัญ: การวัดมูลค่าและการรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตน โครงการป้องกันการถูกกัดกร่อนฐานภาษีและการโอนกำไรไปต่างประเทศ

ABSTRACT

This academic paper has the objective of bringing awareness to taxpayers in Thailand about the recognition and measurement of intangible assets which is increasingly important in today's digital economy. In particular, Thailand has participated in the Base Erosion and Profit Shifting Project (BEPS) of the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). Such participation results in clearer guidelines in the recognition and measurement of intangible assets. Therefore the taxpayer avoidance on intangible assets for the multinational corporation and the guidelines are adopted by the federal tax authorities. Disputes among government tax authorities could be reduced. In addition, it provides useful information to investors.

In addition, this academic paper contributes to future research such as investigation of the impact on Thailand after joining the BEPS Project, the method of measuring fair value of intangible assets in the digital economy, and the impact of application, recognition, and measurement by BEPS Project.

Keyword: Recognition and Measurement Intangible Asset, The Base Erosion and Profit Shifting Project (BEPS)

บทนำ

การหลีกเลี่ยงภาษีขององค์กรข้ามชาติจากช่องว่างของกฎหมาย และจากการโยกย้ายรายได้หรือกำไรผ่านกรวางแผนภาษี ทำให้ประเทศต่างๆต้องสูญเสียรายได้จำนวนมาก ส่งผลให้องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) จัดตั้งโครงการป้องกันการถูกกัดกร่อนฐานภาษีและการโอนกำไรไปต่างประเทศ (Base Erosion and Profit Shifting Project: BEPS)¹ ทั้งนี้ ประเทศไทยเข้าร่วมโครงการ ตามมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2560² จากมติดังกล่าว มีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อให้ประเทศไทยมีการดำเนินการป้องกันการวางแผนเพื่อกัดกร่อนฐานภาษีและโอนกำไรไปต่างประเทศของบริษัทข้ามชาติ โดยให้ศึกษาถึงความรุนแรงของปัญหาการหลบเลี่ยงภาษีของธุรกิจข้ามชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และศึกษาเปรียบเทียบถึงรายได้ภาษีที่รัฐบาลจะสูญเสียจากการหลบเลี่ยงภาษีระหว่างประเทศดังกล่าวทั้งก่อนและหลังการดำเนินโครงการฯ นอกจากนี้ ในการเข้าร่วมโครงการฯ จะต้องระมัดระวังไม่ให้มีผลกระทบต่อการค้าเสรีนโยบายและมาตรการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจเฉพาะด้านของประเทศไทยในอนาคต และให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายในของประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง ให้มีความสอดคล้องกับหลักปฏิบัติสากลต่อไปด้วย

จากการเข้าร่วมของประเทศไทยในโครงการ BEPS ถือเป็นก้าวสำคัญในการยกระดับบทบาทของไทยในเวทีระดับนานาชาติ แล้วยังมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปภาษีของรัฐเพื่อขยายฐานภาษีรายได้อย่างยั่งยืน ซึ่งแผนปฏิบัติงาน 15 แผนงาน มีสาระสำคัญ 4 เรื่องคือ³

1. ศึกษาเกี่ยวกับธุรกรรม เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ซึ่งในปัจจุบันกฎหมายประเทศไทยไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้ และกรมสรรพากรกำลังศึกษาเพื่อหามาตรการจัดเก็บภาษีโดยเฉพาะการค้าขายข้ามชาติ
2. กำหนดมาตรการการป้องกันการวางแผนภาษีที่ใช้ข้อมูลกฎหมายที่แตกต่างของแต่ละประเทศเพื่อการโอนถ่ายกำไร ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีข้อกำหนดในเรื่องเหล่านี้
3. การสร้างความโปร่งใส และกำหนดข้อกำหนดในการหาข้อมูลในกรณีที่มีข้อพิพาท และศึกษาอุปสรรคที่จะทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาย่างเป็นขั้นตอน
4. การเพิ่มมาตรการเรื่องการป้องกันการกำหนดราคาโอน (Transfer Pricing) เช่น จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับ การกำหนดราคาโอน การจัดทำเอกสารราคาโอน การให้มีการรายงานรายการระหว่างกัน ในรายละเอียดมากขึ้น

ปัญหาการกำหนดราคาโอนขององค์กรข้ามชาติยิ่งมีความรุนแรงมากขึ้น ผลงานวิจัยของ Neubig and Wunsch-Vincent (2018) พบว่า มีการบิดเบือนการวัดสินทรัพย์ทางปัญญา (Intellectual Property: IP) ซึ่งมูลค่าของสินทรัพย์ทางปัญญา ส่งผลต่อการวัดมูลค่าของการนำเข้าและส่งออกผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ภาษีที่เกิดจากการวัดมูลค่าผิดพลาดอาจมากกว่า 35% ของมูลค่าสินทรัพย์ทางปัญญาที่มีการแลกเปลี่ยนกันทั่วโลก และในประเทศที่มีอัตราภาษีสูงมูลค่าความผิดพลาดอาจจะสูงกว่า 35% ของมูลค่าสินทรัพย์ทางปัญญาที่มีการแลกเปลี่ยนกัน มีการริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาลักษณะจากการกัดกร่อนฐานภาษีและการโอนกำไรระหว่างประเทศ (Tax Base Erosion, Profit Shifting) และริเริ่มการใช้ข้อมูลทางสถิติอื่นๆต่อห่วงโซ่มูลค่าทั่วโลก เพื่อปรับปรุงการวัดมูลค่าสินทรัพย์ทางปัญญาข้ามชาติ ตลอดจนมีการปรับปรุงความเข้าใจทั้งการสร้างและการใช้สินทรัพย์ทางปัญญาในอนาคต และเนื่องจากในปัจจุบันเป็นยุคเศรษฐกิจแห่งความรู้ (Knowledge Economy) ซึ่งความได้เปรียบ

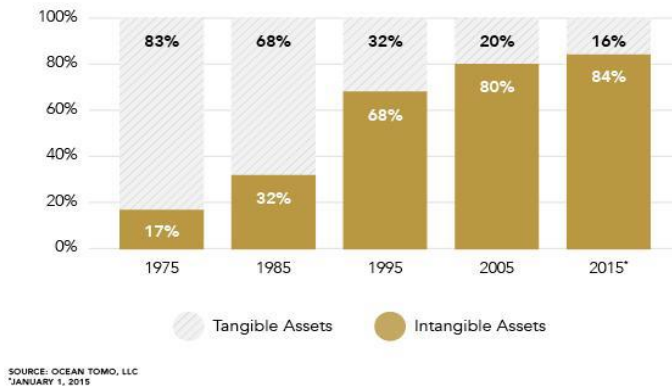
¹ <http://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions.htm>

² วันที่มีมติ 16/05/2560 เรื่อง การเข้าร่วมโครงการ Base Erosion and Profit Shifting Project (BEPS Project) ของ OECD ในฐานะ Associate Country ภายใต้ Inclusive Framework จาก https://cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=99324207

³ <https://www.posttoday.com/aec/trade/498088>

ในการแข่งขันขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีและทักษะเป็นสำคัญ ดังนั้นกิจการที่มีผลการดำเนินงานที่ดีจึงไม่ใช่จากการมีสินทรัพย์ที่มีตัวตนเท่านั้น แต่เกิดจากสินทรัพย์ไม่มีตัวตน (Intangible Assets) เช่น ความรู้ ทักษะ ตราสินค้า เครื่องหมายการค้า สิทธิบัตร ทรัพยากรมนุษย์ หรือทรัพย์สินทางปัญญา สินทรัพย์ไม่มีตัวตนกลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มต่อองค์กรและสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันระยะยาว ความสำคัญของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน จากการศึกษาสินทรัพย์ไม่มีตัวตนประจำปี ของ Ocean Tomo (2015)⁴ เปิดเผยว่าในปัจจุบันมูลค่าทางการตลาดของกิจการประกอบด้วยสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเพิ่มขึ้นในสัดส่วนสูงมากประมาณ 84% (เมื่อ มกราคม 2015 ดังภาพ)

COMPONENTS of S&P 500 MARKET VALUE

ภาพที่ 1 Components of S&P 500 Market Value
ที่มา: Ocean Tomo, (2015)

จากงานวิจัยของ Mehta and Madhani (2008) พบว่าบริษัทที่มีกำไรสูง มาจากสัดส่วนของมูลค่าตราสินค้าของบริษัท (company's brand value) ประมาณ 60% เกี่ยวข้องกับบริษัท ตลอดจนกิจการหลายกิจการที่มีคุณค่าของตราสินค้าและค่าความนิยมอยู่ในตลาดที่มีความมั่นคง แต่ไม่สามารถวัดค่าและรับรู้รายการดังกล่าวได้ ซึ่งผลการดำเนินงานของกิจการที่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับลูกค้า ความสัมพันธ์กับคู่ค้า ผลงานของพนักงาน ความภักดีในตราสินค้า เป็นตัวอย่างของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามแนวทางการปฏิบัติทางการบัญชีที่ให้นิยามไว้ และมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเหล่านี้เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการสร้างกำไรของกิจการและสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันและสร้างคามยั่งยืนในอนาคต

นอกจากนี้องค์กรควรให้ความสำคัญกับการกำหนดราคาโอนเนื่องจาก การกำหนดราคาโอนเป็นข้อพิพาทระหว่างผู้เสียภาษีและหน่วยงานจัดเก็บภาษีของรัฐ โดยทั่วไปจะครอบคลุมข้อมูลทางการเงินหลายปี ดังนั้นจึงมีผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของบริษัท ดังตัวอย่างข้อพิพาทเกี่ยวกับการกำหนดราคาโอนระหว่างบริษัท AstraZeneca กับหน่วยงานจัดเก็บภาษีของประเทศสหราชอาณาจักร ซึ่งการพิจารณาข้อพิพาทเกี่ยวกับการกำหนดราคาโอนนี้ครอบคลุมข้อมูลทางการเงินระยะเวลา 13 ปี และมีข้อสรุปให้บริษัท AstraZeneca จ่ายเงิน 1.1 พันล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อยุติข้อพิพาทดังกล่าว จะเห็นว่า ไม่ใช่กิจการทั้งหมดที่จะมีความเสี่ยงมากเช่นนี้ แต่สำหรับบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กที่ทำการธุรกิจข้ามชาติ ข้อพิพาทเกี่ยวกับการกำหนดราคาโอนอาจได้รับความเสียหายทางภาษีและมีค่าใช้จ่ายสูงมากได้เช่นกัน⁵

⁴ Ocean Tomo, Annual Study of Intangible Asset Market Value จาก <http://www.oceantomo.com/2015/03/04/2015-intangible-asset-market-value-study/>

⁵ <https://transferpricingasia.com/what-is-tp/>

ในปัจจุบัน ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนมีบทบาทมากขึ้น ตลอดจนการรับรู้รายการและการวัดมูลค่าที่มีความซับซ้อน ในขณะที่มีความพยายามหาช่องทางหลบเลี่ยงภาษีขององค์กรข้ามชาติ บทความนี้จึงให้ความสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวกับการวัดมูลค่าและการรายงานลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนซึ่งส่งผลต่อการกำหนดราคาโอน (Transfer Pricing) ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนขององค์กรข้ามชาติ โดยพิจารณาแนวทางการวัดมูลค่าและการรายงานลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนตามแนวทางโครงการ BEPS ของ OECD เพื่อให้บริษัทในประเทศไทยและบริษัทข้ามชาติซึ่งมีหน้าที่เสียภาษีในประเทศไทยเตรียมรับมือกับผลกระทบจากกฎหมายไทยที่จะบังคับใช้ในอนาคตอันใกล้ และเพื่อให้การบริหารความเสี่ยงทางภาษีทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมาย ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตน

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 เรื่อง ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตน⁶ กำหนดให้ กิจการจะต้องรับรู้ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนในงบแสดงฐานะการเงิน ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวนิยามลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนว่า หมายถึง ลิขสิทธิ์ที่ไม่เป็นตัวเงินที่สามารถระบุได้และ ไม่มีลักษณะทางกายภาพ จากคำนิยามดังกล่าว ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนจึงอาจจะเป็นสินค้าหรือสิทธิต่างๆที่ไม่มีลักษณะทางกายภาพและไม่เป็นตัวเงินซึ่งเป็นการยกต่อการระบุ และวัดมูลค่า เช่น ความสัมพันธ์กับลูกค้า หรือ ตราลินค้า อย่างไรก็ตาม โครงการ BEPS ของ OECD กำหนดคำนิยามว่า ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตน หมายถึง ลิขสิทธิ์ที่ไม่มีลักษณะทางกายภาพ ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งสามารถเป็นเจ้าของหรือควบคุมเพื่อใช้ในกิจกรรมต่างๆในเชิงพาณิชย์ และผู้ใช้หรือผู้โอนจะได้รับผลตอบแทนจากรายการค่าที่เกิดขึ้นระหว่างกันอย่างอิสระในสถานการณ์ที่สามารถเปรียบเทียบกันได้ จากคำนิยาม OECD ที่มีความชัดเจนมากขึ้น โดยพิจารณาสถานการณ์และการกำหนดราคาระหว่างกลุ่มที่มีความเป็นอิสระต่อกันสำหรับรายการค่าที่สามารถเปรียบเทียบกันได้ไม่เพียงแค่วัตถุประสงค์ทางภาษีเท่านั้นแต่ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อแนวทางปฏิบัติทางการบัญชีและทางกฎหมายด้วย จากคำนิยามที่มีความชัดเจนมากขึ้นย่อมส่งผลให้แนวทางการวัดมูลค่าและการรายงานในงบการเงินทำได้ง่ายขึ้น และเชื่อว่าจะลดปัญหาจากการกำหนดราคาโอนขององค์กรข้ามชาติได้

การรับรู้รายการและการวัดมูลค่าลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตน

จากมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 เรื่อง ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตน กำหนดหลักการรับรู้รายการและการวัดมูลค่าเริ่มแรกโดยลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนส่วนใหญ่ใช้มูลค่ายุติธรรม⁷ เว้นแต่ประเภทที่ 5) ค่าความนิยมที่เกิดขึ้นภายใน กิจการต้องไม่รับรู้เป็นลิขสิทธิ์ เนื่องจากรายจ่ายที่เกิดขึ้นนั้นจะทำให้เกิดค่าความนิยมขึ้นภายในกิจการ แต่ไม่ได้เป็นทรัพย์สินที่สามารถระบุได้ และ 6) ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนที่เกิดขึ้นภายในให้กิจการจะรับรู้รายจ่ายที่เกิดจากการพัฒนาเป็นลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตน ก็ต่อเมื่อกิจการสามารถแสดงให้เห็นว่าเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ทั้ง 6 ข้อเท่านั้น ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวมีนักวิเคราะห์หุ้นรายงานจาก bloomberg.com⁸ ไม่เห็นด้วยเนื่องจากไม่สอดคล้องกับยุคเศรษฐกิจดิจิทัล กล่าวว่าการไม่รับรู้ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนทำให้กำไรและมูลค่าตามบัญชีของลิขสิทธิ์ต่ำไป ถ้าหากกิจการมีการวิจัยและการตลาดซึ่งมีความ

⁶ มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 เรื่อง ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตน จากสภาวิชาชีพบัญชี <http://www.fap.or.th/upload/9414/83W1d9vPQV.pdf>

⁷ OECD Guidance on Transfer Pricing Aspects of Intangibles-BEPS Action 8 2014 สืบค้น https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/guidance-on-transfer-pricing-aspects-of-intangibles_9789264219212-en

⁸ การรับรู้รายการและการวัดมูลค่าเริ่มแรกของลิขสิทธิ์แตกต่างกันตามที่มาของลิขสิทธิ์ โดยจำแนกเป็น 6 ประเภท กล่าวคือ 1) ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนที่ได้มาแยกต่างหาก 2) ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนที่ได้มาจากการรวมธุรกิจ 3) ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนที่ได้มาจากเงินอุดหนุนจากรัฐบาล 4) ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนที่ได้มาจากการแลกเปลี่ยน 5) ค่าความนิยมที่เกิดขึ้นภายใน 6) ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตนที่เกิดขึ้นภายใน

⁹ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-06-06/what-s-a-stock-worth-in-new-economy-accounting-has-its-critics>

สำคัญมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคอุตสาหกรรมแห่งการเรียนรู้ กิจการได้รับประโยชน์จากสินทรัพย์ทั้งหมดที่มีอยู่แต่ไม่ได้รับรู้รายการดังกล่าวซึ่งมีมูลค่ามากขึ้นในสังคมยุคปัจจุบัน ซึ่งใช้เทคโนโลยีและสินทรัพย์ไม่มีตัวตนมากขึ้น ดังนั้นการไม่รับรู้ข้อมูลดังกล่าวทำให้ข้อมูลบิดเบือนมากขึ้น เนื่องจากค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและด้านการขายที่เพิ่มขึ้นทำให้ยอดขายของบริษัทเพิ่มมากขึ้นจาก ดัชนีตลาดหุ้น S&P โดย Bloomberg แสดงให้เห็นการลงทุนรายจ่ายต่างๆ เช่น การใช้จ่ายเงินในการวิจัยและการขายทำให้รายได้สูงขึ้นเป็น 14 % ในปี 2017 เมื่อเปรียบเทียบกับ 10 ปีก่อนซึ่งมีเพียง 7% นอกจากนี้แนวปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกิดขึ้นภายใน กำหนดให้ค่าใช้จ่ายการวิจัยเป็นค่าใช้จ่าย ส่วนรายจ่ายในขั้นตอนการพัฒนาจะรับรู้เป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเมื่อเข้าเงื่อนไขการรับรู้เป็นสินทรัพย์ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนเหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาในการวัดมูลค่าและรับรู้รายการ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ราคาหลักทรัพย์ของบริษัทเพิ่มขึ้นหรือลดลง และผู้บริหารเชื่อว่าการนำเสนอด้วยราคาตามบัญชี (Book Values) ไม่น่าเชื่อถือสำหรับนักลงทุน ตลอดมีคำถามว่าจะมีการบิดเบือนการวัดมูลค่าหรือไม่ เพราะในโลกยุคปัจจุบัน สินทรัพย์ไม่มีตัวตนมีการเปลี่ยนแปลงและมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงการรับรู้รายการและการวัดมูลค่าเพื่อการนำเสนอข้อมูลตามที่ผู้ใช้ข้อมูลต้องการ

อย่างไรก็ตามมีนักวิเคราะห์ให้ความเห็นว่า แม้จะมีความเสี่ยงในการนำเสนอข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือต่อการตัดสินใจของนักลงทุน แต่จะมีความเสี่ยงมากหากปรับรายจ่ายเป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวัดมูลค่าทำได้ยาก เพราะนักลงทุนจะต้องตัดสินใจซื้อหลักทรัพย์ของในบริษัทกลุ่มเทคโนโลยีราคาสูง ดังนั้นราคาตามบัญชียังคงใช้ประโยชน์สำหรับบางกลุ่มอุตสาหกรรม เช่น ธุรกิจการเงิน นักลงทุนจำเป็นต้องยึดหลักความระมัดระวัง จะไม่สร้างมูลค่าเพิ่มแต่ละบริษัทโดยการใช้แนวคิดเฉพาะตัว อาจกล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมบางกลุ่ม เช่น บริษัทที่ทำธุรกิจให้อุตสาหกรรมบริการหรือเทคโนโลยีอาจจะไม่สามารถใช้ ราคาตามบัญชีได้ทันที เนื่องจากมีสินทรัพย์ที่มีตัวตนอยู่น้อย ส่วนใหญ่จะเป็นการลงทุนในบุคคลากรมากกว่าซึ่งไม่สามารถวัดเป็นมูลค่าทางบัญชีได้ นอกจากนี้ บทความวิชาการนี้ได้มีการศึกษาเพิ่มเติม จากงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม Set 50 สำหรับงบการเงินสำหรับปี 2560 ซึ่งพบว่าบริษัทส่วนใหญ่มีมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดมากกว่ามูลค่าตามบัญชี เว้นแต่กลุ่มธนาคารซึ่งมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดต่ำกว่ามูลค่าตามบัญชี ส่วนของผู้ถือหุ้นราคาตามบัญชี จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าบริษัทที่มีความนิยมที่เกิดขึ้นภายในซึ่งยังไม่ได้รับรู้เป็นสินทรัพย์¹⁰โดยพบว่า มีสินทรัพย์ซึ่งกิจการไม่รับรู้ในงบการเงิน (Hidden Asset) ทำให้การรายงานสินทรัพย์ไม่มีตัวตนต่ำเกินไป และทำให้การเสียภาษีต่ำไปด้วย

นอกจากนี้ การวัดมูลค่าหลังจากการรับรู้เริ่มแรกกิจการมีสิทธิเลือก 2 วิธีคือ 1) วิธีราคาทุน หลังจากการรับรู้เริ่มแรก สินทรัพย์ไม่มีตัวตนต้องแสดงด้วยราคาทุนหักค่าตัดจำหน่ายสะสมและผลขาดทุนจากการด้อยค่าสะสม หรือ 2) วิธีการตีราคาใหม่ หลังจากการรับรู้เริ่มแรก สินทรัพย์ไม่มีตัวตนต้องแสดงด้วยราคาที่ดีใหม่ ราคาที่ดีใหม่ หมายถึง มูลค่ายุติธรรม อย่างไรก็ตามจากการตรวจสอบงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม Set 50 สำหรับงบการเงินปี 2560 จำนวน 8 บริษัท จาก 8 กลุ่มอุตสาหกรรม พบว่า บริษัททั้งหมดใช้วิธี สินทรัพย์ไม่มีตัวตนแสดงในราคาทุนหักด้วยค่าตัดจำหน่ายสะสม และค่าเพื่อการด้อยค่า (ถ้ามี) ซึ่งมีงานวิจัยโต้แย้งว่า การรับรู้รายการและการวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนโดยกิจการเลือกใช้วิธีราคาทุนของสินทรัพย์ อาจไม่สะท้อนให้เป็นประโยชน์ที่แท้จริงที่กิจการจะได้รับในอนาคต Mehta and Madhani (2008) อย่างไรก็ตาม ถ้าหากบริษัทเลือกวิธีการตีราคาใหม่ กิจการต้องประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 13 เรื่องการวัดมูลค่ายุติธรรม¹¹ ซึ่งระบุว่า “มูลค่ายุติธรรมเป็นการวัดมูลค่าที่อ้างอิงตลาด เพื่อประมาณการรายการที่เกิดขึ้น

¹⁰ <https://www.set.or.th/set/commonlookup.do?language=th&country=TH>

¹¹ มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 13 (ปรับปรุง 2560) เรื่อง การวัดมูลค่า สืบค้น <http://www.fap.or.th/upload/9414/PBixX8Z5bC.pdf>

ในสภาพปกติ ในการขายสินทรัพย์หรือการโอนหนี้สินที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ร่วมตลาด จากมุมมองของผู้ร่วมตลาดไม่ใช่จากมุมมองของกิจการ โดยใช้เทคนิคการประเมินมูลค่าวิธีอื่นที่ใช้ข้อมูลที่สามารถสังเกตได้ที่มีความเกี่ยวข้องให้มากที่สุด และลดการใช้ข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้ให้น้อยที่สุด” ซึ่งเทคนิคในการประเมินมูลค่าดังกล่าวที่นำมาใช้อย่างแพร่หลายมี 3 เทคนิค ได้แก่ วิธีราคาตลาด วิธีราคาทุน และวิธีรายได้¹²

อย่างไรก็ตาม Ishan and Noordin (2015) เปรียบเทียบวิธีการต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการวัดมูลค่าเครื่องหมายการค้า พบว่าการการวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตน สร้างความโปร่งใสและช่วยให้ผู้ประกอบการมั่นใจว่าเครื่องหมายการค้าเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่า (Valuable Assets) สร้างความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ และตลาดจะมีความมั่นใจมากขึ้น เมื่อในงบการเงินเปิดเผยเครื่องหมายการค้าด้วยมูลค่ายุติธรรม โดยผู้ประกอบการนำวิธีรายได้ (Income Approaches) มาปรับใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธี แบ่งกำไร (Profit Split Method) สอดคล้องกับ Barron, Chung and Yong (2016) พบว่าการเปิดเผยข้อมูลการวัดมูลค่ายุติธรรม ระดับ 3¹² ช่วยลดความไม่แน่นอนที่มีต่อสภาพแวดล้อมข้อมูลข่าวสารของนักวิเคราะห์ โดยช่วยลดความไม่แน่นอนจากการพยากรณ์กำไรในอนาคตและลดความผิดพลาดการพยากรณ์ต่างๆ ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวัดมูลค่ายุติธรรมช่วยให้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของนักวิเคราะห์ดีขึ้น

นอกจากนี้ เพื่อลดข้อขัดแย้งระหว่างผู้เสียภาษีและหน่วยงานจัดเก็บภาษี OECD ให้แนวคิดเพื่อวัดมูลค่าสินทรัพย์โดยพิจารณาจากการสร้างมูลค่าให้สินทรัพย์นั้นๆ จากการพิจารณา “DEMPE” functions¹³ ของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ซึ่ง การพิจารณา DEMPE จากการตัวอย่างผลิตภัณฑ์ตราสินค้าเสื้อผ้า A¹⁴ ได้ดังนี้

- Development หมายถึง การพัฒนาสินทรัพย์ไม่มีตัวตนทุกรายการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในการพัฒนาตราสินค้าและผลิตภัณฑ์ ซึ่งนำมากำหนดในแผนงานและกลยุทธ์
- Enhancement การส่งเสริมสินทรัพย์ไม่มีตัวตน โดยการปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นใจว่า ตราสินค้าและผลิตภัณฑ์ดีตลอดเวลา เช่น ส่งเสริมและให้มีการตระหนักในตราสินค้า Maintenance รักษาสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเกี่ยวข้องกับการกระทำทุกอย่าง เพื่อให้มั่นใจว่าตราสินค้าเสื้อผ้า A สร้างรายได้ให้กับองค์กรลูกค้าพึงพอใจและผลิตภัณฑ์มีคุณภาพสูงอย่างสม่ำเสมอ
- Protection การปกป้องตราสินค้า มีความสำคัญเพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่ามูลค่าของสินทรัพย์ในตราสินค้ายังคงมีความแข็งแกร่ง ทรัพย์สินทางปัญญาได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ไม่มีใครลอกเลียนแนวคิด และเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ในการติดตามคู่แข่ง ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ในการปกป้องตราสินค้า
- Exploitation หมายถึง วิธีการใช้สินทรัพย์ไม่มีตัวตนให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร เช่น การนำเสนอตราสินค้าสู่ตลาด การดำเนินการตามใบอนุญาต (implementing the licensed) และการใช้เทคโนโลยีพัฒนากระบวนการผลิต การขายผลิตภัณฑ์ การติดต่อลูกค้า online และช่วยให้ลูกค้าได้รับประโยชน์จากผลิตภัณฑ์

¹² มาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 13 กำหนดลำดับชั้นของมูลค่ายุติธรรมเป็น 3 ระดับ ข้อมูลระดับ 1 เป็นราคาเสนอซื้อขาย ในตลาดที่มีสภาพคล่องสำหรับสินทรัพย์ หรือหนี้สินอย่างเดียวกันและกิจการสามารถเข้าถึงตลาดนั้น ณ วันที่วัดมูลค่า ข้อมูลระดับ 2 เป็นข้อมูลอื่นที่สังเกตได้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมสำหรับสินทรัพย์นั้นหรือหนี้สินนั้น นอกเหนือจากราคาเสนอซื้อขายซึ่งรวมอยู่ในข้อมูลระดับ 1 ข้อมูลระดับ 3 เป็นข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้สำหรับสินทรัพย์นั้นหรือหนี้สินนั้น

¹³ OECD ให้แนวคิดเพื่อวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนโดยการพิจารณาจาก “DEMPE” functions มาจากคำว่า “development, enhancement, maintenance, protection and exploitation functions”

¹⁴ Rudzika, K. (2018) สืบค้น <https://www.royaltrange.com/home/blog/dempe-explained>

ในการพิจารณา DEMPE จะต้องเข้าใจธุรกิจและเข้าใจขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ก่อให้เกิดสินทรัพย์ไม่มีตัวตนทุกขั้นตอน นอกจากนั้น OECD ให้แนวทางเมื่อระบุและตรวจสอบสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดราคาโอนและให้ข้อมูลเพิ่มเติมในการพิจารณาราคาตลาด (Arm's Length Price) ซึ่งมีความสำคัญและกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของ BEPS ในการจัดเก็บภาษีเป็นวิธีใหม่โดยใช้ Hard-To-Value Intangibles (HTVI)¹⁵ ซึ่งจะกล่าวในลำดับต่อไป

การกำหนดราคาโอนสินทรัพย์ไม่มีตัวตนด้วย วิธี Hard-To-Value Intangibles (HTVI)

โครงการ BEPS ของ OECD กำหนดแนวทางให้การรับรู้รายการและการวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนสอดคล้องกันหลักการ arm's length หรือหลักการต่างๆที่ OECD กำหนด โดยแนวทางที่ใช้การประเมินกระแสเงินสดคิดลดจากสินทรัพย์ไม่มีตัวตนจะต้องพิจารณาอัตราคิดลดที่เหมาะสม และการกำหนดราคาโอนสินทรัพย์ไม่มีตัวตนจะต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องตลอดจนผลกระทบทางภาษี OECD จึงกำหนดวิธีการกำหนดราคาโอนใหม่เพื่อใช้กับสินทรัพย์ไม่มีตัวตนซึ่ง เรียกว่า Hard-To-Value Intangibles (HTVI) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพิเศษให้หน่วยงานจัดเก็บภาษีตรวจสอบการกำหนดราคาโอนที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มต่างๆ ณ วันโอน หรือใช้ในการกำหนดราคาโอน โดยใช้วิธี HTVI ในกรณีที่สินทรัพย์ไม่มีตัวตน ไม่มีราคาเปรียบเทียบได้อย่างน่าเชื่อถือ การประเมินเงินสดที่จะได้รับในอนาคตจากโครงการหรือรายได้ที่คาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์ไม่มีตัวตน หรือการประมาณการมูลค่าการใช้สินทรัพย์ (Value in Use) ในสินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้น มีความไม่แน่นอนสูง และมีความยุ่งยากในการพยากรณ์ระดับความสำเร็จขั้นสูงสุด (Ultimate Success) ณ วันโอน

จากแนวทางดังกล่าว Kerschner and Somare (2017) อาจกล่าวได้ว่าเงื่อนไข 2 ข้อ คือ ไม่มีราคาเปรียบเทียบ และยากในการพยากรณ์ความสำเร็จขั้นสูงสุดของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ณ วันโอน จึงใช้ HTVI เนื่องจากหน่วยงานจัดเก็บภาษีได้รับความเสียหายจากความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Information Asymmetry) เมื่อเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีประเมินการกำหนดราคาโอน และอาจจะไม่มีความ รู้เฉพาะทาง ความเชี่ยวชาญ สภาพแวดล้อมภายในของธุรกิจที่สร้าง หรือการใช้ประโยชน์สินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้น รายการค่าที่นำมาใช้กับ HTVI อาจมีลักษณะที่มิการพัฒนาไปแล้วบางส่วน ณ วันโอน หรือสินทรัพย์ที่ความตั้งใจเดิมไม่ได้มีไว้เพื่อขายจนกระทั่งหลายปีต่อมา มีการโอน หรือสินทรัพย์ที่ตั้งใจจะนำมาใช้และเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน ณ วันโอน และการพยากรณ์ทางการเงินมีความไม่แน่นอนสูง สินทรัพย์ที่ไม่อยู่ในนิยามของ HTVI แต่เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนอีกสิ่งหนึ่งที่อยู่ในนิยามต้องใช้ HTVI สินทรัพย์ที่ไม่มีราคาตลาดให้เปรียบเทียบและการพยากรณ์ทางการเงินมีความไม่แน่นอนสูง ตลอดจนรายการโอนสินทรัพย์ให้ในราคาเหมาจ่ายแบบเงินก้อนใหญ่จ่ายครั้งเดียว (lump sum payment)

แนวปฏิบัติ HTVI¹⁶

ปัจจุบันมีการปรับใช้การกำหนดราคาโอนวิธี Hard-To-Value Intangibles (HTVI) อย่างเป็นทางการ ซึ่งแนวทางนี้ยังคงสอดคล้องกับแนวทางของ Arm's Length Price เพื่อให้เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีใช้ในการพิจารณาปรับใช้เมื่อมีการกำหนดราคาโอน วิธี HTVI จะปกป้องเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีจากการได้รับข้อมูลไม่เท่าเทียมกัน (Information Asymmetry) โดยพิจารณารายได้ที่จะเกิดขึ้นภายหลัง (Ex Post Outcomes)¹⁷ จากการสันนิษฐานหลักฐานอย่างเหมาะสมของการกำหนดราคาล่วงหน้า (Ex Ante Pricing)¹⁸ โดยใช้ข้อ

¹⁵ Hard-To-Value Intangibles (HTVI) คือ วิธีการวัดสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ไม่มีราคาเปรียบเทียบ และยากในการพยากรณ์ความสำเร็จขั้นสูงสุดของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ณ วันโอน

¹⁶ ดัดแปลงมาจาก Guidance for Tax Administrations on the Application of the Approach to Hard-to-Value Intangibles INCLUSIVE FRAMEWORK ON BEPS: ACTION 8 จาก <https://www.oecd.org/tax/transfer-pricing/guidance-for-tax-administrations-on-the-application-of-the-approach-to-hard-to-value-intangibles-BEPS-action-8.pdf>

¹⁷ Ex Post Outcomes การกำหนดราคาภายหลังจากที่เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นแล้ว

¹⁸ Ex Ante Pricing การกำหนดราคาล่วงหน้าก่อนที่จะมีรายการค้าหรือเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น

สมมติฐานตามความรอบรู้เฉพาะทาง ความเชี่ยวชาญและเข้าใจสภาพแวดล้อมของธุรกิจที่สร้างหรือใช้ทรัพย์สินนั้น วิธีนี้ผู้เสียภาษีสามารถโต้แย้งหลักฐานต่างๆโดยแสดงข้อมูลสนับสนุนที่น่าเชื่อถือในการกำหนดราคา อย่างไรก็ตาม หลักฐานที่มีภายหลัง (Ex Post Evidence) ควรพิจารณาอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ การปรับใช้วิธี HTVI เพื่อให้มีความเข้าใจและมีแนวทางปฏิบัติระหว่างเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีด้วยกันว่าจะนำแนวทางมาประยุกต์ปรับใช้อย่างไร แนวทางนี้จะสร้างความสม่ำเสมอ (Improve Consistency) และลดความเสี่ยงจากภาษีซ้อนเชิงเศรษฐกิจ (Economic Double Taxation) ซึ่งการวัดมูลค่า ความมีสาระสำคัญ ปัญหาของเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีคือ ความยากในการประเมินมูลค่าตามข้อมูลที่ผู้เสียภาษีให้มาจากข้อมูลที่ไม่ว่าเทียมกัน ซึ่งจำกัดความสามารถของเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีในการกำหนดหรือตรวจสอบ ในขั้นตอนเริ่มต้น อย่างไรก็ตามจะมีการทบทวนในประเด็นต่างๆที่เกิดขึ้นในอนาคตในปี ค.ศ. 2020

การนำวิธี HTVI มาใช้ที่ลดความเสี่ยงในการเสียภาษีซ้อน โดยพิจารณากฎหมายของประเทศและกรอบของสนธิสัญญาระหว่างประเทศ เพื่อประเมินสินทรัพย์ไม่มีตัวตนและหาข้อมูลที่น่าไปสู่ Ex Post Outcomes ซึ่งอาจมีคำถามเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานต่างๆ เพื่อให้การพิจารณา Ex Ante Pricing มีความเหมาะสม เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีควรประยุกต์ใช้แนวปฏิบัติในการตรวจสอบเพื่อให้มั่นใจว่า HTVI ได้พิสูจน์และกระทำเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ อย่างไรก็ตามควรระลึกไว้เสมอว่าในบางกรณีอาจจะยากสำหรับเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีในการประเมินความเสี่ยง ณ วันโอน หรือการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เกี่ยวข้องหลังจากนั้นในช่วงสั้นๆ หรือการพิจารณาว่าเป็น Arm's Length Price หรือไม่ การวิเคราะห์ในปีหลังจากมีการรายการค้าเกิดขึ้น ภายใต้วิธี HTVI เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีอาจใช้ Ex Post Outcomes เพื่อพิจารณาความสมเหตุสมผลและความเป็นไปได้ของโครงการ แนวทาง HTVI นี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีนำไปปรับใช้ ไม่ควรทำให้ล่าช้าหรือเสี่ยงกระบวนการทำงานปกติ การตรวจสอบการโอนวิธี HTVI ควรเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้และหลักฐานต่างๆในการสนับสนุนควรมีความพร้อมในฐานะที่เป็นแนวปฏิบัติการจัดการทางภาษีที่ดี เพื่อหลีกเลี่ยงการนำไปสู่ความยุ่งยากในการจัดการหรืออายุความ

อย่างไรก็ตามในบางประเทศอาจมีความยุ่งยากในการประยุกต์ใช้ HTVI จึงให้เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม การประยุกต์ใช้ HTVI ควรมีพื้นฐานจากหลักการดังนี้

- เมื่อนำ HTVI มาประยุกต์ใช้ เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีพิจารณาข้อมูล Ex Post Outcomes เท่าที่มีหลักฐานจากการสันนิษฐานเกี่ยวกับความสมเหตุสมผลของราคาเพื่อวัดมูลค่า ex ante
- ข้อมูลจาก ex post outcomes ใช้พิจารณามูลค่า ณ วันโอน อย่างไรก็ตามมูลค่าอาจมีความผิดพลาดในรายได้แท้จริงหรือกระแสเงินสด ถ้าหากไม่สามารถพิจารณาข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับองค์กร หรือควรรู้และพิจารณาอย่างสมเหตุสมผล ณ วันโอน เพราะข้อมูลที่เกี่ยวข้องอาจจะช่วยให้รายได้หรือกระแสเงินสดถูกต้องตามวัตถุประสงค์
- เมื่อการปรับปรุงมูลค่าแสดงให้รู้ว่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนโอนด้วยมูลค่าสูงหรือต่ำกว่า Arm's Length Price การปรับราคาอาจประเมินภาษีในราคาที่ปรับทั้งกลุ่มหรือบางส่วนที่ต้องจ่าย จะไม่มีการยืนยันสิทธิในการจ่ายเงินตามผู้เสียภาษี
- เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีควรประยุกต์แนวปฏิบัติในการตรวจสอบเพื่อความมั่นใจว่าหลักฐานที่ได้จากการสันนิษฐานตาม Ex Post Outcomes สามารถพิสูจน์ได้และตรวจสอบให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้

ตัวอย่าง

บริษัท A ซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายประเทศ A มีสิทธิบัตรเกี่ยวกับสูตรยาโรค บริษัทมีคลินิกทดสอบสูตรยาผ่านการบวนการผลิตขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 หลังจากนั้นบริษัท A จะโอนให้บริษัท S ซึ่งอยู่ในประเทศ S เพื่อเข้าสู่กระบวนการผลิตในขั้นตอนที่ 3 ต่อไป การพิจารณาราคากลิทธิบัตรสูตรยาซึ่งได้รับการพัฒนาบางส่วนแล้ว กลุ่มที่เกี่ยวข้องจะประมาณรายได้ หรือกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับตลอดช่วงอายุของสิทธิบัตรนั้น สมมติว่าราคาจากสิทธิบัตร ณ วันโอน 700 ล้านบาท และจ่ายแล้วในปี 2x0 ผู้เสียภาษีสันนิษฐานว่ายอดขายไม่เกิน 1000 ล้านบาท ต่อปี และในทางธุรกิจไม่สามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมจนกว่าจะถึงปี 2x6 สำหรับอัตราคิดลด (Discount Rate) ได้พิจารณาโดยอ้างอิงการวิเคราะห์ข้อมูล

จากแหล่งภายนอกเกี่ยวกับความเสี่ยงในการล้มเหลวของตัวยาในกลุ่มยาชนิดที่คล้ายคลึงกัน ณ ขั้นตอนการพัฒนาขั้นตอนเดียวกัน

กรณีที่ 1

ในปี 2xx4 เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีประเทศ A ตรวจสอบ ข้อมูลปีที่ 2xx0-2xx2 ของบริษัท A ได้รับข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า ธุรกิจการค้าได้เริ่มระหว่างปีที่ 2xx3 เนื่องจาก ขั้นตอนที่ 3 ทดลองเสร็จสมบูรณ์เร็วกว่ากำหนด ยอดขายในปีที่ 2xx3 และ 2xx4 สอดคล้องกับโครงการที่กำหนดไว้ ณ วันตามเป้าหมายการขาย ปีที่ 2xx6 และ 2xx7 ซึ่งกรณีดังกล่าว ผู้เสียภาษีไม่สามารถแสดงให้เห็นได้ว่ามูลค่าเดิมของสิทธิบัตรมีโอกาสขายได้เร็วในช่วงเริ่มต้น และไม่สามารถรู้ล่วงหน้าในขั้นตอนการพัฒนา

เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีใช้หลักฐานจากการสันนิษฐานจากข้อมูล Ex Post Outcome ในการพิจารณามูลค่า ณ วันโอน ซึ่งในเวลาดังกล่าวไม่สามารถทราบความเป็นไปได้ที่จะมีการขายของปีก่อนหน้า ผู้เสียภาษีได้รวมรายการปรับปรุงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอย่างเหมาะสมจากการขายเร็วขึ้น โดยการแก้ไขมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value) ในปี 2xx0 จากเดิม 700 ล้านบาท เป็น 1,000 ล้านบาท ดังนั้นราคาที่แท้จริง (Actual Outcome) อาจเป็นราคา Arm's Length Price ที่ 1000 ก็ได้ ไม่จำเป็นว่าจะต้องเกิดจากมูลค่าปัจจุบันสุทธิเพียงอย่างเดียว และเพื่อให้เป็นไปตามวิธี HTVI เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีจะต้องปรับปรุงสินทรัพย์และประเมินกำไรเพิ่มขึ้น 300 ล้านบาท ในปี 2xx0

กรณีที่ 2

สมมติว่าในปี 2xx7 เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีของประเทศ A ตรวจสอบบริษัท A ในปี 2xx3-2xx5 และได้รับข้อมูลว่า การขายในปี 2xx5 และ 2xx6 ของผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสิทธิบัตรมียอดขายมากกว่าที่เคยคาดการณ์ไว้อย่างมีนัยสำคัญ ในมูลค่าเดิมผู้เสียภาษีไม่ได้คาดยอดขายไว้ว่าในปีใดจะสูงกว่า 1,000 ล้านบาท แต่รายได้ของ ปี 2xx5 และ 2xx6 แสดงจำนวน 1,000 ล้านบาท ซึ่งผู้เสียภาษีไม่สามารถอธิบายว่าจะมีความเป็นไปได้ที่ยอดขายได้ถึงระดับดังกล่าว และไม่สามารถอธิบายสาเหตุดังกล่าว

เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีใช้หลักฐานจากการสันนิษฐานที่ได้มาจาก Ex Post Outcomes เพื่อพิจารณาโอกาสที่ยอดขายสูงขึ้นซึ่งควรได้มีการประเมินค่าสินทรัพย์ใหม่อย่างเหมาะสม มูลค่าที่ผู้เสียภาษีปรับปรุงไว้เพื่อรวมการปรับปรุงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการขายที่เกิดขึ้นในปีก่อน ผลจากการปรับมูลค่าปัจจุบันสุทธิของสินทรัพย์ Year 2xx0 จาก 700 ล้านบาท เป็น 1300 ล้านบาท ดังนั้นราคาที่แท้จริง อาจเป็นราคา Arm's Length Price ที่ 1300 ล้านบาท ก็ได้ ไม่จำเป็นว่าจะต้องเกิดจากมูลค่าปัจจุบันสุทธิเพียงอย่างเดียว และเพื่อให้เป็นไปตามวิธี HTVI เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีจะต้องปรับปรุงสินทรัพย์และประเมินกำไรเพิ่มขึ้น 600 ล้านบาท

แม้ว่าแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการประยุกต์ใช้คือการประเมินราคาที่จ่ายในปี 2xx0 ใหม่ อย่างไรก็ตาม ถ้าหากมีการจ่ายเงินค่าสินทรัพย์ที่จ่ายด้วยวิธีการจ่ายครั้งเดียวด้วยราคาที่สูงมาก (Lump-Sum Payment) อาจเกิดความเสี่ยงในมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนซึ่งมีความไม่แน่นอนสูงขึ้น และควรพิจารณาความไม่แน่นอนอย่างมีนัยสำคัญ โดยพิจารณาว่าการปรับปรุงสอดคล้องกับโครงสร้างการจ่ายเงินวิธีอื่นหรือไม่ ซึ่งอาจพิจารณาจากกลุ่มอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกันซึ่งได้มีแนวทางอื่นก่อนหน้านี้ และมีความสอดคล้องมากกว่า

ในการปรับปรุง การกำหนดราคาโอนสินทรัพย์ไม่มีตัวตนโดยการใช้สถานการณ์เปรียบเทียบเพื่อแก้ปัญหาความไม่แน่นอนสูงอาจปรับปรุงจากทางเลือกอื่นที่เหมาะสม เช่น สมมติว่า อุตสาหกรรมยา (Pharmaceutical Sector) โดยทั่วไปมีแนวปฏิบัติในการโอนสิทธิบัตรยาให้กลุ่มคนที่มีความเป็นอิสระต่อกัน โดยการจ่ายเงินก้อนใหญ่ครั้งแรก และอาจจะมีการจ่ายเพิ่มเติมเกิดขึ้นถ้าหากขั้นตอนการพัฒนาประสบความสำเร็จ หรือได้รับอนุมัติตามกฎหมายข้อบังคับ ในตลาดใดตลาดหนึ่ง ในกรณีนี้สมมติว่าการอนุมัติในตลาดครั้งแรกได้รับในปี 2xx3 เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีอาจพิจารณาแนวปฏิบัติ Arm's Length Price ในสถานการณ์เปรียบเทียบเพื่อให้มีการปรับปรุงการจ่ายเงินที่ต่ำไป โดยการชำระเงินเพิ่มเติมในปี 2xx3 จะเห็นว่าไม่ได้มีแนวทางเพียงแคการปรับเปลี่ยนการจ่ายเงิน แต่จะต้องพิจารณาแนวปฏิบัติทั่วไปของกลุ่มอุตสาหกรรมและประเภทของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้นๆด้วย

บทสรุป

ความสำคัญของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเห็นได้ชัดมากขึ้นจากยุคเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเป็นเศรษฐกิจแห่งความรู้ ในขณะที่การวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนของกิจการยังคงเป็นประเด็นสำคัญ บทความนี้ให้ความสำคัญกับการรับรู้รายการและการวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ซึ่งมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรข้ามชาติ ซึ่งการรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตน เนื่องจากมาตรฐานไม่ได้รับรู้ในบางกรณี ทำให้การรายงานสินทรัพย์ต่ำเกินไป ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดราคาโอน ตลอดจนการเสียภาษีต่ำเกินไป ซึ่งในโลกยุคเศรษฐกิจดิจิทัลพบว่ากิจการส่วนใหญ่มีสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนสูงมาก โดยเฉพาะสินทรัพย์ทางปัญญา ซึ่งสินทรัพย์ไม่มีตัวตนดังกล่าวสร้างกำไรให้องค์กร และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในระยะยาว

นอกจากสาเหตุการรับรู้รายการเกิดจากมาตรฐานไม่ได้รับรู้แล้ว นิยามของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนทำให้การวัดมูลค่ายากขึ้นเนื่องจากสินทรัพย์บางประเภทไม่มีราคาตลาดให้เปรียบเทียบ ตลอดจนไม่สามารถพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อประเทศไทยเข้าร่วมโครงการ BEPS ของ OECD ซึ่งมีแนวปฏิบัติในการรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนจากการพิจารณา DEMPE ตลอดจนให้แนวทางในการประเมินราคาโอนโดยใช้ การประเมินสินทรัพย์ไม่มีตัวตนจาก Ex Post Outcomes นำมาพิจารณา Ex Ante Pricing ซึ่งการประเมินดังกล่าวสามารถปรับปรุงกำไรจากการโอนสินทรัพย์เพิ่มขึ้นในภายหลัง จากแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนขึ้นในการวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ตลอดจนการกำหนดราคาโอนซึ่งส่งผลต่อการรายงานในงบการเงินและการเสียภาษีขององค์กรข้ามชาติ เชื่อได้ว่าจะส่งผลให้การเสียภาษีขององค์กรข้ามชาติลดลง อย่างไรก็ตามงานวิจัยในอนาคต ควรศึกษาผลกระทบของประเทศไทยหลังจากเข้าร่วมโครงการ BEPS ดังกล่าว หรือศึกษาแนวทางการวัดมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนในโลกยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ตลอดจนควรศึกษาปัญหา หรือผลกระทบที่เกิดจากการประยุกต์ใช้การรับรู้รายการและการวัดมูลค่าตามแนวปฏิบัติของโครงการ BEPS

บรรณานุกรม

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2561) *ข้อมูลรายบริษัท/หลักทรัพย์* สืบค้น 20 ตุลาคม 2561, จาก <https://www.set.or.th/set/commonslookup.do?language=th&country=TH>
- สภาวิชาชีพบัญชี (2561) มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 38 (ปรับปรุง 2560) *เรื่อง ลิขสิทธิ์ไม่มีตัวตน*. สืบค้น 5 ตุลาคม 2561, จาก <http://www.fap.or.th/upload/9414/83W1d9vPQV.pdf>
- สภาวิชาชีพบัญชี (2561) มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 13 (ปรับปรุง 2560) *เรื่อง การวัดมูลค่ายูติลิตีธรรม*. สืบค้น 5 ตุลาคม 2561, จาก <http://www.fap.or.th/upload/9414/PBixX8Z5bC.pdf>
- Barron, O. E., Chung, S. G., & Yong, K. O. (2016). The effect of Statement of Financial Accounting Standards No. 157 Fair Value Measurements on analysts' information environment. *Journal of Accounting and Public Policy*, 35(4), 395-416.
- Ishan, Z. M., & Noordin, N. (2015). Capitalising on Income Approach as Trademark Valuation for Entrepreneurs. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 23, 147-160.
- Kerschner, I., & Somare, M. (2017). *Taxation in a Global Digital Economy: Schriftenreihe IStR Band 107* (Vol. 107). Linde Verlag GmbH.
- Lee, J. (2018, June 6). Bubble-Like Stock Valuations Miss \$3.4 Trillion in Hidden Assets. Bloomberg. Retrieved October 20, 2018, from <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-06-06/what-s-a-stock-worth-in-new-economy-accounting-has-its-critics>
- Madhani, P. M. (2016). Corporate governance and disclosure practices of firms: the impact of nature and types of intellectual capital. *The IUP Journal of Corporate Governance*, 15(3), 7-35.
- Neubig, T., & Wunsch-Vincent, S. (2018). Tax distortions in cross-border flows of intangible assets. *International Journal of Innovation Studies*, 2(3), 101-121.
- OECD. (2014). *Guidance on Transfer Pricing Aspects of Intangibles*, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. Paris: OECD Publishing.
- Rudzika, K. (2018, March). DEMPE Explained. *Royalty Range*. Retrieved October 20, 2018, from <https://www.royaltyrange.com/home/blog/dempe-explained>
- Stathis K. L., (2015, May 3). Ocean Tomo Releases 2015 Annual Study of Intangible Asset Market Value. Oceantomo, Retrieved October 20, 2018, from <https://www.oceantomo.com/blog/2015/03-05-ocean-tomo-2015-intangible-asset-market-value/>
- Transfer Pricing Asia. (2018). *What Is Transfer Pricing: A Clear And Simple Definition*. Retrieved October 20, 2018, from <https://transferpricingasia.com/what-is-tp/>